

Дмитро ГОЛОБОРОДОВ,

orcid.org/0000-0001-9744-0026

аспірант кафедри музичного мистецтва та хореографії

Навчально-наукового інституту культури і мистецтва

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

(Полтава, Україна) dmitry.malz@gmail.com

ВИКОНАВСЬКІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МУЛЬТИІНСТРУМЕНТАЛІЗМУ В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Мультиінструменталізм – це одне з найсуперечливіших явищ сучасного музичного мистецтва, адже в соціумі часто поширена думка, що вміння людини грати на кількох музичних інструментах здебільшого використовується в музиці масових жанрів у якості «видовища». У той же час розвиток медіатехнологій на початку ХХІ ст. дозволив музикантам-мультиінструменталістам удаватися до нових, недоступних раніше форм реалізації своїх виконавських умінь.

Метою статті є дослідження форм, у яких суб'єкт реалізує свій мультиінструменталізм у вигляді сольного чи колективного музикування та формування комплексного погляду на виконавську діяльність мультиінструменталістів. Для вияву виконавських форм реалізації мультиінструменталізму в музичному мистецтві на конкретних прикладах було проаналізовано діяльність різних музикантів-мультиінструменталістів України та зарубіжжя на початку ХХІ ст., таких як: М. Твердий, М. Бережнюк, Н. Бальдеру, Дж. Плотнер, Ш. Мінамі, Дж. Сміт та ін.

У статті розглянуто такі виконавські форми реалізації мультиінструменталізму як: сольний концертний виступ, просвітницька відеолекція, гра в складі кількох ансамблів виконавцем на різних музичних інструментах, відеоблоггерство, творчий відео- чи аудіопроект, робота в звукозаписувальній сфері, онлайн-трансляція та інші.

У ході дослідження виявлено п'ять моделей взаємодії музиканта з музичними інструментами, які разом охоплюють усі виконавські форми реалізації мультиінструменталізму. Наголошено на характерних рисах кожної моделі.

Результати дослідження дозволяють говорити про явище мультиінструменталізму як один із вагомих і невід'ємних компонентів музичної культури початку ХХІ ст. Наведені в тексті приклади творчості мультиінструменталістів розвіюють стереотип про феномен мультиінструменталізму як лиш інструмент для справлення візуального враження на глядачів. Текст цієї статті також буде корисний для музикантів, які цікавляться вивченням додаткових музичних інструментів і студентів вищих мистецьких закладів освіти зі спеціальностей «Народні інструменти», «Етномузикологія».

Ключові слова: *мультиінструменталізм, мультиінструменталіст, форми реалізації мультиінструменталізму, моделі взаємодії музиканта з музичними інструментами.*

Dmytro HOLOBORODOV,

orcid.org/0000-0001-9744-0026

Postgraduate Student at the Department of Musical Arts and Choreography

Educational and Scientific Institute of Culture and Arts

of Taras Shevchenko Luhansk National University

(Poltava, Ukraine) dmitry.malz@gmail.com

PERFORMANCE FORMS OF MULTI-INSTRUMENTALISM REALIZATION IN MUSICAL ART AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

Multi-instrumentalism is one of the most controversial phenomena of modern musical art, because there is a widespread opinion in society that the ability of a person to play several musical instruments is mostly used in the music of mass genres to create a spectacle. At the same time, the development of media technologies at the beginning of the 21st century allowed multi-instrumentalists to resort to new, previously unavailable realization forms of their performing skills.

The purpose of the article is to study the forms in which the subject realizes his multi-instrumentalism in the form of solo or collective music-making and the formation of a comprehensive view of the performing activities of multi-instrumentalists. The description of the multi-instrumentalism performance forms in music was performed on specific examples of the creative activity of various multi-instrumentalists of Ukraine and abroad at the beginning of the 21st century, such as M. Tverdyi, M. Berezhniuk, N. Baldeyrou, J. Plotner, Sh. Minami, J. Smith and others.

The article examines such performance forms of multi-instrumentalism as a solo concert performance, an educational video lecture, playing in several ensembles as a performer on various musical instruments, video blogging, a creative video or audio project, work in the field of sound recording, online broadcasting, and others.

In the course of the study, five models of interaction of a musician with musical instruments were revealed, covering

all performance forms of multi-instrumentalism. The characteristic features of each model are emphasized.

The results of the study allow us to talk about the phenomenon of multi-instrumentalism as one of the important and integral components of the musical culture of the beginning of the 21st century. The examples of the work of multi-instrumentalists given in the text dispel the stereotype of the phenomenon of multi-instrumentalism as just a tool for making a visual impression on the audience. The text of this article will also be useful for musicians who are interested in learning additional musical instruments and students of higher art institutions of education majoring in «Folk Instruments» and «Ethnomusicology».

Key words: *multi-instrumentalism, multi-instrumentalist, performance forms of multi-instrumentalism realization, models of musician interaction with musical instruments.*

Постановка проблеми. Мультиінструменталізм у музичному мистецтві на початку ХХІ ст. став вагомим компонентом культури. Незважаючи на стрімкий розвиток цього явища в світі, досі науковцями не здійснено ґрунтовних наукових досліджень щодо сутності та корисності явища мультиінструменталізму, зокрема не досліджені виконавські форми реалізації мультиінструменталістами своїх умінь. У соціумі побутує поширена думка, що гра на кількох музичних інструментах здебільшого використовується в музиці масових жанрів у якості «видовища». Негативний стереотип, що «мультиінструменталізм – це несерйозно», на жаль, часто помилково поширюється й на професійну гілку цього явища. У той же час розвиток медіатехнологій на початку ХХІ ст. дозволив музикантам-мультиінструменталістам удаватися до нових, недоступних раніше форм роботи.

Через те, що прояви мультиінструменталізму в творчості музикантів початку ХХІ ст. недостатньо розглянуті, актуальним є питання вивчення виконавських форм реалізації мультиінструменталістами своїх умінь.

Аналіза досліджень. Форми реалізації мультиінструменталізму серед музикантів різного історичного періоду досліджували І. Мацієвський, Ю. Усов, С. Левін, В. Апатський, Б. Яремко та ін. Про вплив мультиінструментальних навичок на діяльність музиканта проводив дослідження В. Білас. Частково виконавські форми реалізації у своїх працях досліджували С. Королевський, Е. Гуовінен, Н. Сільва, Ж. Мендес, І. Раубер, О. Овчар, Б. Піментел, А. Вільєрс, П. Стайнбек, Дж. Віттам та інші.

Однак комплексної науково-мистецтвознавчої праці, присвяченої виконавським формам реалізації музичного мультиінструменталізму, вище згаданими науковцями не було проведено, що додатково обґрунтовує актуальність цього дослідження, результати якого висвітлюються в запропонованій статті.

Мета статті полягає в дослідженні виконавських форм реалізації мультиінструменталізму в музичному мистецтві на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Діяльність більшості музикантів-мультиінструменталістів є багатовекторною й може проявлятися у різних формах: виконавських і невиконавських (у яких професійна діяльність музиканта не пов'язана безпосередньо з грою на різних музичних інструментах). Вивчення невиконавських форм буде темою наступного дослідження автора публікації. У цій праці ми розглянемо приклади музикантів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з виконавством на кількох різних інструментах. Для вияву виконавських форм реалізації мультиінструменталізму було обрано матеріал дослідження, який склали постаті різних мультиінструменталістів України та зарубіжжя. Дослідження їхньої творчості ми проводили за допомогою інтерв'ювання (усної історії), аналізу та опису вибіркового медіазаписів (живих трансляцій, творчих проєктів, концертних записів тощо).

Спочатку ми розглянемо українських багатоінструментальних виконавців.

Максим Бережнюк – український мультиінструменталіст із Рівненщини, віртуозно вмінє грати на близько 50 видах традиційних духових інструментів України та світу, переможець багатьох українських та міжнародних конкурсів і фестивалів (Максим Бережнюк, YouTube; Maksym Bereznyuk, 2023). Колекція музиканта налічує більше ніж 50 відомих і рідкісних народних духових інструментів: багато видів сопілок, окарина, телінка, флейта Пана, дрімба, каваль, флюєра, фрілька, ріжок, коза та інші. У музичній школі Максим Бережнюк навчався грати на сопілці, потім закінчив Рівненське музичне училище за класом сопілки та флейти Пана, після – закінчив факультет музичного мистецтва за спеціальністю «Фольклор» у Київському національному університеті культури і мистецтв (Maksym Bereznyuk, 2023).

Дослідження мультиінструментальної виконавської діяльності Максима Бережнюка ми розпочнемо з аналізу фрагмента *сольного виступу музиканта* на одному з фестивалів, що був у Польщі (Kamomusic, 2010). Запис має тривалість

8 хв 30 с. Перші 69 секунд (0:00 – 1:09) Максим грає на сопілці, після чого отримує оплески й протягом наступних 17 секунд (1:10 – 1:26) повідомляє, що наступний інструмент, на якому він музикуватиме, буде дводенцівка, надає коротку інформацію про нього. Після виконавства на другому музичному інструменті (1:27 – 2:14), мультиінструменталіст оголошує, що далі він гратиме на дрімбі. Гру на цьому інструменті він поєднує зі співом української народної пісні («А як тую коломию зачую, зачую. Через тую коломию дома не ночую») (2:42 – 3:32). Четвертий інструмент, із яким працює музикант – кавал. На ньому він виконує вівчарські награвання (3:53 – 5:14). Упродовж виступу музичні інструменти, які не використовуються, закріплені в районі живота гравця поясом, що дозволяє мати їх у швидкому доступі. П'ятим інструментом, який використав музикант під час виступу, є свисткова флюяра (5:31 – 7:04). Останнім інструментом, який фіксує відеозапис, є ріжок (7:26 – 8:26), на ньому мультиінструменталіст виконав музику танцю «Оберек» (Kamomusic, 2010). Схематичне відображення цього виступу Максима Бережнюка наведено нами на рисунку 1.

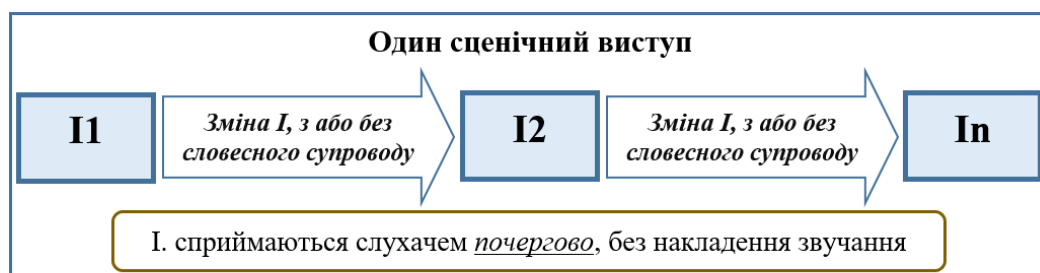
Граючи на різних українських традиційних духових музичних інструментах, М. Бережнюк популяризує не лише себе як виконавця (в якості соліста музикант відвідав багато міст України та зарубіжжя), а й провадить *просвітницьку діяльність* як *етномузиколог* – знайомить глядачів із музичною культурою та майстрами різних регіонів України. Як, наприклад, у цій відеолекції, де він по чергово грає на різних інструментах (KOZAMEDIA, 2020).

Іншими формами, якими музикант реалізує своє мультиінструментальне виконавство, є *гра в складі різних ансамблів* (напр., у колективах «Хорея Козацька», “Qamo Griadeshy”, “The Doox”, “Kyiv Ethno trio”, “Krosna” тощо) (Maksym Berezhnyuk, 2023), а також *публікування на YouTube каналі* записів свого музикування на різ-

них інструментах (одному чи кількох в одному видиві) (Максим Бережнюк, YouTube).

Твердий Михайло – український мультиінструменталіст із Чернігівщини, композитор, артист оригінального жанру, заслужений артист України, вміє грати на більше ніж 140 інструментах (ІВ «Чернігівщина, 2021; Сірик, 2020). У 2005 р. він зібрав найбільшу колекцію музичних інструментів в Україні – понад 200 та ввійшов до Книги рекордів України. На час написання цієї статті в колекції Михайла налічується понад 400 екземплярів (Радіо «Свобода», 2019; Сірик, 2020; Суспільне: Чернігів, 2020). Мультиінструментальний шлях Михайла почався з музичної школи, де він навчавсь одразу на двох інструментах – баяні та кларнеті (Ліпіч, 2008; Радіо «Свобода», 2019). У своїй виконавській діяльності музикант звертається як до *ансамблевих* форм реалізації мультиінструменталізму (*гра в різних колективах* – він був учасником ансамблів «Кобза», «Козацькі забави», «Явір» та ін., з якими їздив на гастролі як мультиінструменталіст), так і до *сольних* (дає *концерти в ресторанах і на відкритому повітрі*, працює *тамадою на весіллях* тощо). Під час роботи у складі вище згаданих ансамблів Михайлові доручають грати партії різних інструментів (трембіти, телінки, окарини, джоломиги, наю, дрімби, люльки, пищика та інших), іноді за один концертний виступ йому доводиться використовувати відразу 12 музичних інструментів (Радіо «Свобода», 2019).

Сольні виступи мультиінструменталіст часто перетворює на *театральне дійство*, в якому знаходять єднання мистецтво фокусів, поетика (декламування віршів) і чергування гри на різних музичних інструментах (Ліпіч, 2008; Радіо «Ранні пташки», 2020; Радіо «Свобода», 2019; Сірик, 2020; Янушкевич, 2020). Фактично його виконавство є прикладом явища музичної ексцентрики (на цьому наголошує й сам Михайло). Прикладом подібної творчості Михайла Твердого,

Умовні позначки: *I* – музичний інструмент.

Рис. 1. Модель взаємодії мультиінструменталіста з інструментами під час виконавської реалізації свого мультиінструменталізму № 1

який ми використаємо для дослідження *сольного музично-ексцентричного концертного виступу* як виконавської форми реалізації мультиінструменталізму, є запис його виступу на ювілейному концерті з нагоди 90-ї річниці коледжу в м. Корсунь-Шевченківський (Михаил Твердый, 2017).

Виступ мультиінструменталіста представляє собою розповідь із ілюстрацією подій у ній засобами музичних інструментів і фокусів. Починається все виходом артиста під фонограму до підготовленого для виступу місця, з якого він бере глечик-трансформер і перетворює його легким рухом на капелюх. Після цього Михайло переходить до розповіді. Перший музичний інструмент, який митець використовує для ілюстрації сказаного, є трембіта (грає на ній у проміжку 2:17 – 2:40). У процесі переходу до наступного інструмента, яким є дрімба, мультиінструменталіст наспівує мелодію. На дрімбі музикант грає з 2:54 до 3:14. Третій інструмент, із яким працює Михайло, є сопілка. Гра на ній є ілюстрацією зачитаного перед цим короткого вірша, в якому згадано цей музичний інструмент. Музикування на сопілці триває 17 с (3:27 – 3:44). З 3 хв 51 с до 4 хв 20 с, без оголошення, виконавець бере до рук телінку (обертонову флейту) й починає музикувати на ній. У якості переходу до наступного інструмента (окарини), на якому артист імітує кування зозулі (4:34 – 4:39), він використовує слова «Знов зозулі чути голос в лісі». За подібним зразком далі ми можемо бачити імітацію співу ластівок на свищику (4:45 – 4:50), снування стада овець дзвоником (4:55 – 4:59), щебетання солов'я на шматку целофану (5:04 – 5:10). Далі, без словесного вступу, Михайло звертається до двох сопілок різних строїв і флейти Пана, по чергово грає на них, розмежовуючи короткими словесними вставками: 5:17 – 5:36; 5:50 – 6:06; 6:18 – 6:36. Далі ми просто в хронологічному порядку перерахуємо всі наступні інструменти, які використовував музикант у своїй сценці: тріскачка, калатало, інструмент звуком схожий на окарину, свисток, власне окарину, шматок целофану, сопілка та ріжок. На останніх трьох мультиінструменталіст грав під мінусовку, змінюючи інструменти під час її неперервного звучання (целофан: 8:39 – 8:44; сопілка: 8:53 – 10:56; ріжок: 11:01 – 11:32). Завершує виступ Михайло фокусом: «робить» зі свого капелюха знову глечик і вставляє в нього ріжок, на якому він щойно грав останній музичний фрагмент (епізод із твору Є. Адамцевича «Запорозький марш»), після фіксації музичного інструмента в глечик, той візуально перетворюється в червону квітку на зеленому стеблі.

Модель узаємодії музиканта з інструментами, яку ми були створили на основі виступу М. Бережнюка (див. рис. 1), є застосовна й до вище описаного концертного номера М. Твердого. Різниця цих двох випадків виконавства в тому, що в останньому мультиінструменталізм сильніше (характерніше) спрямований на створення видовища.

Ніколя Бальдеру – французький мультиінструменталіст із Парижа, основний музичний інструмент якого є кларнет, гру на ньому музикант почав вивчати у віці восьми років. Закінчивши бакалавратуру й магістратуру Паризької національної консерваторії музики й танцю з класу кларнету та бас-кларнету, Бальдеру незабаром відзначився на міжнародній арені, вигравши три провідні музичні конкурси: престижний Munich ARD Competition у Мюнхені (Німеччина) у 1998 р., Конкурс Dos Hermanas у Севільї (Іспанія) у 1999 р. та ICA Young Artist Competition (США) у 2001 р. Після закінчення консерваторії виконавець зацікавився *валторною* та самостійно опанував гру на цьому інструменті (NICOLAS BALDEYROU, 2021).

Ніколя Бальдеру має *власні блоги* в Інтернеті (зокрема на сайтах YouTube, Instagram), де поширює відеозаписи зі своєю грою на різних музичних інструментах (окрім кларнета й валторни – гітарі, фортепіано, литаврах і перкусії) сам або разом зі студентами свого класу Національної вищої консерваторії музики й танцю в Ліоні. Спочатку його мультиінструментальні видива були зняті телефоном із елементарним монтажем: поверх кадру із першим записаним інструментом партії інших інструментів накладались у вигляді «вікон-квадратів». Пізніше музикант почав використовувати хромакей, який дозволяє засобами спеціального програмного забезпечення підставляти потрібне тло, що відповідає характеру та жанрові композиції. У якості вмісту відеозаписів мультиінструменталіста здебільшого постають його власні аранжування для кларнета творів різних композиторів (France Musique, 2020). Для дослідження виконавської мультиінструментальної діяльності Ніколя Бальдеру в Інтернеті ми візьмемо запис із його YouTube каналу, в якому він виконав власне аранжування твору Віталі Монті «Чардаш» (Nicolas Baldeyrou, 2020).

У цій роботі (з відеоблогу Ніколя Бальдеру) він музикує на різних видах кларнету (відтворює кілька партій), гітарі та перкусії. Монтаж виконаний без використання хромакею, записи інструментальних партій на екрані відображаються у квадратах. Гравці, партії інструментів яких мають павзи, не відображаються на екрані. Деякі партії зіграні в різному одязі музикантом.

Вступ (0:00 – 0:27) починається квінтетом кларнетів, з 6 секунди починається соло одного кларнету. Останній акорд вступу виконує гітара.

Повільна частина 1 (0:28 – 1:40) відтворена кларнетами, один із яких грає сольну партію, та гітарою, яка врзноманітніє звучання цього епізоду.

Швидка частина 1 (1:41 – 2:16) за аранжуванням відрізняється від попередньої заміщенням гітари на бубон, який грає на другу та четверту долі такту. Важливі моменти партій підкреслюються візуальними ефектами (напр., на 1:43, 1:52 та 2:07 партії двох кларнетів, які в попередньому такті мали другорядні ролі, несподівано з'являються через наявність сольного епізоду).

Повільна частина 2 (2:17 – 2:45) виконана квінтетом кларнетів.

Повільна частина 3 (2:46 – 3:16) відтворена, окрім кларнетів, бубном і трикутником, яким підкреслюється перша доля тактів.

Швидка частина 2 та кода (3:17 – 3:55) зіграні кларнетами та бубном.

Модель взаємодії мультиінструменталіста з музичними інструментами, яка використана в розглянутому відеозаписі, відрізняється від наведеної нами на рис. 1 тим, що слухач сприймає звучання різних партій інструментів *одночасно*, в «ансамблі». Таке сприйняття забезпечене об'єднанням звучання різних інструментів засобами спеціальної програми після закінчення фактичної гри музиканта. Ця модель взаємодії відображена нами на рис. 2.

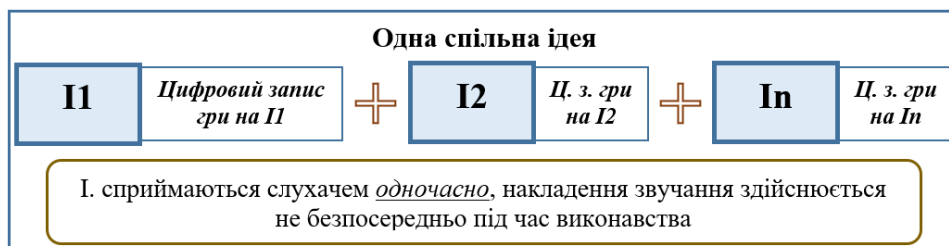
Друга модель взаємодії може бути застосована не лише щодо *відеоблогерства* (постійної підтримки активності блогу), а й також щодо інших виконавських форм реалізації мультиінструменталізму, зокрема мультиінструменталіст може вдаватися до неї під час *створення багатоінструментального супроводу солістові* чи в процесі *реалізації різних творчих відео- чи аудіопроектів*, які потребують запису партій різних музичних інструментів.

Прикладом *творчого проєкту*, в якому використана друга модель взаємодії, є спільна відеоро-

бота автора статті з мистецтвознавцем Олександром Плохотнюком. Цілями цього проєкту були *створення оркестрового музичного супроводу мультиінструменталістом* для трубача-соліста та *візуалізація виконання обраної музичної композиції учасниками* з подальшим поширенням матеріалу в Інтернеті (Double Musician, 2021).

Блогерство (тобто поширення інтернет-авдиторії свого творчого доробку; створення медіа-контенту для блогу) як форма реалізації мультиінструменталізму не обов'язково передбачає використання мультиінструменталістом другої моделі взаємодії з інструментами. Наприклад, американська співачка та мультиінструменталістка *Еліс Трув* (англ., Elise Trouw) у своїх YouTube-відеороликах, завдяки використанню звукового семплера з ефектом петлювання, вдається до накладення в реальному часі звучання різних інструментів, на яких вона грає, один на одного безпосередньо під час виступу (запису видива одним кадром). Як приклад мультиінструменталістичної творчості Еліси Трув у її відеоблозі, ми обрали для аналізу її відеороботу «Foo Fighters Meets 70's Bobby Caldwell» від 14 січня 2018 року (Elise Trouw, 2018).

Першим інструментом музичним, який використовує виконавиця в обраному записі, є електрогітара, фізична взаємодія з якою триває 7 дводольних тактів твору в часовому проміжку 0:00 – 0:11. За допомогою семплера зіграний на цьому інструменті 7-тактовий фрагмент (називатимемо його «фрагмент ЕГ1») заціклюється на багаторазовий автоматичний повтор. Зміна першого на другий інструмент триває з 0:12 по 0:21, і відбувається під запрограмований супровід попередньо записаної гітари. Другим музичним інструментом, із яким працює Еліс, є бас-гітара. Партію цього інструмента мультиінструменталістка фізично грає у відрізьку 0:22 – 0:31 відеозапису (7 тактів, називатимемо як «фрагмент Б1») та запрограмовує її на повтор теж. Таким чином, супровідним фоном звучать уже два інструменти.

Умовні позначки: *I* – музичний інструмент; *ц. з.* – цифровий запис.

Рис. 2. Модель взаємодії мультиінструменталіста з інструментами під час виконавської реалізації свого мультиінструменталізму № 2

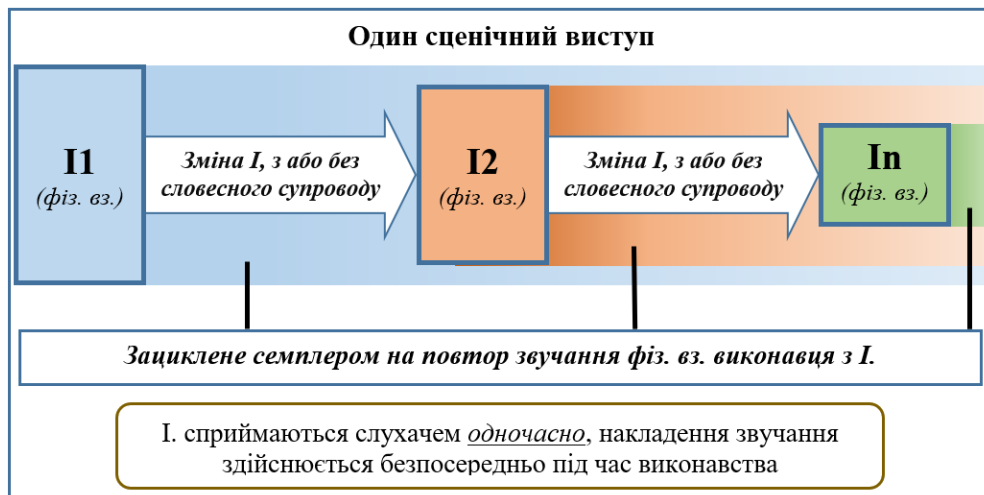
За наступні 11 секунд вона сідає за синтезатор із розміщеним біля нього мікрофоном. Із 43 секунди починає співати, після двох речень (14 тактів) до свого живого вокалу додає гру на синтезаторі (з 1:03). Зігравши 7 тактів на цьому інструменті (назвімо цей семпл як «фрагмент С1»), заціклює і його, додавши до записаних раніше гітар (ЕГ1 та Б1). З 1:24 відтворення всіх семплів припиняється. Натомість дівчина починає знову грати на синтезаторі іншу за характером (від попередньої) партію («фрагмент С2»), співати продовжує. З 1:36 Еліс розпочинає фізично грати на ударній установці, в цей момент у якості супроводу вмикаються до програвання фрагменти ЕГ1, Б1 та С1. Узаємодія з ударною установкою триває лише протягом двох тактів, після чого цей кількотактовий фрагмент («фрагмент У1») заціклюється на повтор. Наступні 12 тактів (разом із двома, в яких виконавиця грала фізично на ударній установці, складають два семитактових речення) йдуть без змін: виконавиця співає під супровід одночасного звучання фрагментів ЕГ1, Б1, С1 та У1. У часовому відрізку 1:56 – 2:08 (8 тактів) мультиінструменталістка співає та грає на синтезаторі нову мелодію («фрагмент С3») під супровід семплів Б1 та С1. Межі 2:09 та 2:17 (6 тактів) супроводом до вокалу дівчини знову виступають ЕГ1, Б1, С1 та У1. З 2:18 всі семпли вмикаються, Еліс співає, фізично акомпануючи собі на синтезаторі, зіграна на інструменті партія (називатимемо «фрагмент С2-2») дуже схожа (наявні незначні зміни) на фрагмент С2). З 2:30 та протягом наступних 14 тактів виконавиця вчергове повертається до співу під спільний акомпанемент фрагментів ЕГ1, Б1, С1 та У1. Межі 2:50 та 3:11 (14 тактів) ми можемо чути в якості акомпанементу звучання семплів Б1 та С1. На 3 хв 12 с Еліс робить одиничне арпеджіо на синтезаторі. З цього моменту до програвання фрагментів Б1 та С1 додається ЕГ1. Через 8 тактів (на 3:23) вона починає фізично грати на ударній установці партію (називатимемо її «фрагмент У2»), набагато різноманітнішу за У1. Співати дівчина (перед грою У2) закінчила на 3 хв 18 с. Тобто в неї було близько 5 секунд для переключення від мікрофону з синтезатором до ударних. Фізична гра Еліс на ударній установці фрагменту У2 продовжується до кінця видива, супроводом виступають: а) з 3:23 до 3:44 зациклені ЕГ1, Б1 та С1, а також (епізодично) фрагменти вокалу виконавиці, оброблені звуковими ефектами (луною тощо), називатимемо їх як «В-еф»; б) з 3:45 до 4:04 – фрагменти Б1, С1, а також В-еф; в) з 4:05 до кінця композиції, тобто до 4:15, останні 7 тактів твору – лише С1 та В-еф.

Під час запису одним кадром розглянутого відеоролика Еліси Трув керування семплером (перемиканням записаних семплів інструментів) найімовірніше здійснювалося не самою дівчиною-виконавицею, а фахівцем «за кадром». Проте зауважимо, що ми не маємо на увазі, що ця форма реалізації мультиінструменталізму (*чи будь-яка інша*), пов'язана з використанням звукових семплерів (з ефектом петлювання), потребує для втілення її мультиінструменталістом обов'язкового залучення до творчого процесу якоїсь сторонньої особи. Наприклад, музикант *Адам Пейдж* під час свого *лекційного* виступу на симпозіумі викладачів «Інновації в класі музики» продемонстрував багатоінструментальне живе виконавство з використанням петлевого семплера. Управління останнім (запис семплів, їхнє відтворення, чергування, поєднання) виконував самостійно на очах у присутніх на симпозіумі (MusicEDnet, 2019).

Модель узаємодії виконавця з інструментами, яку ми спостерігали в оглянутій роботі Еліси Трув, і до якої також удається Адам Пейдж у взятому нами його виступі на симпозіумі, має суттєві відмінності від описаних на рисунках 1 і 2. Підкреслимо, що ці відмінності стали можливі левою часткою завдяки використанню технологій, пов'язаних зі звукозаписом (див. рис. 3).

Наступним виконавцем, творчу діяльність якого ми розглянемо, буде *Джош Плотнер* – нью-йоркський мультиінструменталіст, композитор, аранжувальник і майстер звукозапису. Основними напрямками його творчої діяльності є *робота в сфері звукозапису* та *гра в різних театральних виставах* у якості мультиінструментального виконавця. Лиш у період із 2015 до 2022 року музикант узяв участь в озвучуванні більше сотні фільмів, телепередач і телесеріалів, рекламних роликів, відеоігор та альбомів музикантів (Josh Plotner, 2021). Наприклад, перерахуймо назви та роки деяких із них (у дужках зазначено використані музикантом у проєкті музичні інструменти) (Josh Plotner, 2021):

- 1) 44 сезон телешоу «Вижив», 2023 (бансурі, сопілка, тойо, шакухачі, окаріна, бас-окаріна, кавал);
- 2) 1 сезон телесеріалу «Пан мер», 2021 (кларнет, фагот);
- 3) 3 та 4 сезони телесеріалу «Незламна Кіммі Шмідт», 2017–2018 (кларнет, бас-кларнет, флейта, гобой, англійський ріжок, альт-, тенор-, баритон-саксофон, сопілка);
- 4) фільм «Вавилон», 2022 (гобой, кларнет, альт-, тенор-, бас-саксофон);

Умовні позначки: *I* – музичний інструмент; *фіз. вз.* – фізична взаємодія.

Рис. 3. Модель взаємодії мультиінструменталіста з інструментами під час виконавської реалізації свого мультиінструменталізму № 3

5) фільм «Злочин століття», 2021 (велика флейта, альт-, бас-флейта, гобой, англійський ріжок, кларнет, бас-кларнет, сопрано-саксофон, контрабасова блокфлейта);

6) фільм «Господар, дружина й гангстер 3», 2018 (флейта, гобой, кларнет, альтова блокфлейта, дудук, окаріна, тенор-саксофон);

7) відеогра “Arkknights”, 2021 (ковді, флейта Пана, окаріна, дізі, бансурі, високий та низький свистки, флейта, кларнет, бас-кларнет, тенор-, баритон-саксофон);

8) відеогра *англ.* “Noa”, 2021 (бансурі, дудук, сся, свисток, флейта, альтова флейта, гобой, англійський ріжок, кларнет, фагот);

9) альбом “A Little Brains A Little Talent” Ренді Рейнбова, 2021 (піколо, флейта, гобой, кларнет);

10) альбом автора Rozen “Crest of Flames”, 2020 (піколо, флейта, гобой, англійський ріжок, кларнет, бас-кларнет, свисток, флейта Пана);

11) альбом “Port Of Dreams” Скотта Лінднера, 2018 (гобой, англійський ріжок);

12) рекламний ролик “The Closer” компанії Heineken, 2022 (альт-, тенор-, баритон-саксофон);

13) рекламний ролик “Cursor” компанії Dell, 2022 (флейта, альтова флейта, англійський ріжок, кларнет);

14) подкаст Адама Голдмана “Hot White Heist”, 2021 (альт-, тенор-, баритон-саксофон, піколо, флейта, альтова флейта).

Джош Плотнер, у цих прикладах його творчої діяльності, використовує другу модель взаємодії з музичними інструментами (див. рис. 2), тобто та, яка була застосовувалася Ніколя Бальдеру в описаній нами вище його відеороботі: мульти-

інструменталіст по чергово виконує звукозапис різних інструментів у межах одного проєкту (музичної композиції). Зазначимо, що тривалість часового відрізка між записом партій інструментів (змінюю музикантом інструментів) може бути суттєво різний – від кількох хвилин до кількох діб (або більше). Наприклад, запис інструментальних партій Джошем для альбому Скотта Лінднера “Port Of Dreams” виконувався протягом триденної сесії (E Scott Lindner, 2018).

Гра в театральних виставах на різних музичних інструментах – інша виконавська форма реалізації мультиінструменталізму Джоша Плотнера, у своїй суті є прикладом застосування на практиці *першої* моделі взаємодії музиканта з різними музичними інструментами (див. рис. 1). Наприклад, працюючи в мюзиклі “Be More Chill” (2019), за один концертний показ мультиінструменталіст по чергово перемикався між шістьма музичними інструментами: тенор-, баритон-саксофон, альт-, тенор-блокфлейта та синтезатор (E Scott Lindner, 2018).

Ще однією виконавською формою реалізації мультиінструменталізму, до якої вдавався Джош Плотнер є робота багатоінструментальним виконавцем на круїзних лайнерах. Ця форма реалізації теж побудована на основі *першої* моделі взаємодії. З квітня 2015 року музикант також працює над своїм YouTube-каналом, де, як і Ніколя Бальдеру, поширює *багатодоріжкові видива зі своєю грою на різних інструментах* (E Scott Lindner, 2018). Зокрема, в його відеоролику “Hedwig’s Theme (Harry Potter) – Woodwinds Only” від 31 жовтня 2018 року він грає на піколо, флейті, гобой, англій-

ському ріжку, кларнеті, бас-кларнеті, фаготі, різних видах саксофонів та інших духових (Josh Plotner, 2018).

Наступним музикантом, до творчості якого ми звернемося, буде *Девід Саммер* – американський мультиінструменталіст (труба, флейта, тромбон, фортепіано), композитор, аранжувальник, звукозаписувач, автор наукових публікацій. Музикант здобув ступінь бакалавра музики в університеті штату Массачусетс у Ловеллі з класів труби та флейти (David Summer, 2021).

Як виконавець, Девід удається до різних форм реалізації свого мультиінструменталізму:

1) гра на трубі та флейті у складі багатьох ансамблів різного типу – від великих колективів до функціональних груп, від духових ансамблів до камерних оркестрів;

2) сольні мультиінструментальні виступи в церквах – він здійснив більше ста професійних виконань на флейті та трубі в десятках церков штатів Массачусетс, Род-Айленд і Нью-Гемпшир. Часто музикант розпочинає церковні служби з прелюдії на флейті, задавши споглядальний і вітальний тон перед тим, як зіграти на трубі акапельно гімн відкриття. Також іноді під час церковних служб Девід грає на трубі разом із хором. Готуючись до виступів, мультиінструменталіст завжди ретельно вивчає *всі* технічні сторони своїх виступів із трубою та флейтою – продумує всі зміни інструментів, вирішує коли й на чому доречніше грати під час твору з хором, абошо. Завдяки 40-річному професійному досвіду музикантові вдається чудово співпрацювати з усіма церковними хорами, органістами й регентами, підкреслюючи своєю грою природну красу звучання вокальних виступів;

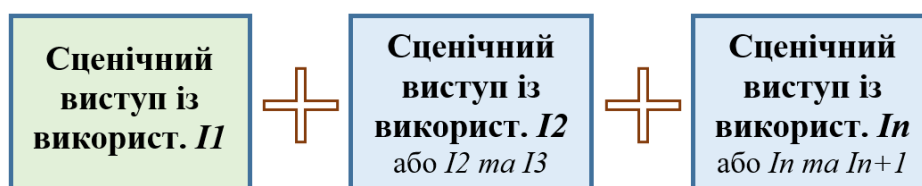
3) у межах роботи над своїм музично-навчальним подкастом, створив ряд аудіозаписів, корисних для осіб, що навчаються грати на флейті чи на трубі. Наприклад, Девід озвучив частину дуетних п'єс із праць Г. Воксмана «Вибрані дуети для корнета чи труби» (том 1) та «Вибрані дуети для флейти» (том 1) – опублікувавши кожну у

двох варіантах: а) зразок звучання дуету – звучання партій першого та другого гравців разом, б) супровід для першого гравця – звучання лише другої партії (David Summer, 2021).

Зауважимо, що Девід доєднується до оркестрів не завжди в якості мультиінструменталіста. Як говорить сам музикант: «Мене іноді беруть на роботу лише як трубача або лише як флейтиста. Однак часто люди раді виявити, що я можу грати і на флейті, і на трубі, і я радію, що маю цю здатність» (David Summer, 2021). Гра у складі колективів у ролі моноінструменталіста не є формою реалізації мультиінструменталізму, проте за певних умов ми можемо її розглядати як складову частину форми реалізації мультиінструменталізму (див. рис. 4).

Розвиток технологій онлайн-трансляцій дозволив мультиінструменталістам реалізовувати свій мультиінструменталізм у нових, неможливих раніше, виконавських формах. Зазначимо, що стримінгові технології можна вважати лиш інструментом, який дозволяє музикантові знаходити нові способи взаємодії зі своєю аудиторією. Тобто певну виконавську діяльність мультиінструменталіста ми можемо розглядати у вигляді двох форм реалізації його мультиінструменталізму, в залежності від того, яким чином мистецький продукт виконавця досягає зорових і слухових рецепторів споживача – наживо (слухачі знаходяться в одному приміщенні з музикантом) чи засобами інтернет-стримінгу (слухачі знаходяться віддалено від музиканта). З іншої сторони можна розглядати це як два різновиди (офлайновий та онлайн-офлайновий) однієї виконавської форми реалізації мультиінструменталізму. Ми притримуватимемося першої думки (дві різні форми), проте наголошуватимемо на їхній близькості та спільних рисах.

Прикладом виконавської форми реалізації мультиінструменталізму, в якій використовується технологія стримінгу, є онлайн-концерт *Шимоби Мінамі* – японського мультиінструменталіста (гобой, саксофон, кларнет, флейта, фагот, блокфлейта та ін.) з Токіо, який він організував

Умовні позначки: *I* – музичний інструмент; *використ.* – використання.

Рис. 4. Модель взаємодії мультиінструменталіста з інструментами під час виконавської реалізації свого мультиінструменталізму № 4

у вигляді трансляції на своєму YouTube-каналі 27 лютого 2022 року (MINAMI, 2022; MINAMI Oboe-Multiplayer, 2022). Далі у статті ми розглянемо фрагмент із його трансляції (11 хв 9 с – 15 хв 52 с) (MINAMI Oboe-Multiplayer, 2022).

На обраному нами відрізьку звучить музична композиція «Пейзаж завтрашнього дня» (автора не вточнено), яку виконують чотири мультиінструменталісти, в кадрі постійно знаходяться Шимоба Мінамі та ще два музиканти. Останніх трьох для зручності ми пронумеруємо з права на ліво (від цегляної стіни) цифрами 1, 2 та 3. Таким чином Шимоба зазначатиметься як «виконавець 1». Аналіз узаємодії музикантів із різними музичними інструментами ми подали у вигляді часової шкали (з найменшим кроком у 10 секунд) (див. табл. 1). Виконавці 1 і 3 у процесі виступу використовували по два інструменти, тоді як виконавець 2 – грав по чергово на трьох (гітарі, сопілці та флейті). Найбільше змін музичних інструментів в обраному нами фрагменті здійснив виконавець 1, тобто Шимоба Мінамі (MINAMI Oboe-Multiplayer, 2022). Порівнюючи з попередньо проаналізованими прикладами творчості інших мультиінструменталістів, ми можемо говорити, що описана форма реалізації мультиінструменталізму – онлайн-концерт, використовує ту ж модель узаємодії музикантів із інструментами, яку ми бачили й у моносценічних виставах Михайла Твердого, сольних виступах Максима Бережнюка, театральних виступах Джоша Плотнера (див. рис. 1).

На закінчення цієї статті ми звернемося до ще однієї виконавської форми, яку практикують у своїй творчості деякі музиканти – так званого «*one-man band виконавства*». Ряд учених (Дейл Чепмен, Джуліан Віттам, Метт Бреннан та ін.) у

своїх працях описують її як таку, що має зв'язок із явищем мультиінструменталізму. Це є основна причина, чому ми описуємо її в межах цієї статті.

Автор піддає під сумнів ідею визначення *one-man band виконавства* як виконавської форми реалізації мультиінструменталізму. Ця позиція базується на орієнтації автора на виконавськоцентричний (антропоцентричний) підхід у визначенні сутності музичного інструмента як двоєдиного поняття, обов'язковими складовими компонентами якого є беззвучний предмет і виконавець. Беззвучні предмети не зобов'язують виконавця перетворювати їх на музичні інструменти одним, «правильним» чином. Тобто один і той же беззвучний предмет у залежності від дії на нього виконавця може виступати різними музичними інструментами. Автор схильний вважати *будь-яке перетворення виконавцем чогось* на музичний інструмент як *гру виконавця на музичному інструменті*. Це «щось» може існувати в дійсності й у вигляді одного фізичного тіла, й мати кілька фізичних тіл. Музичний інструмент, який складається з кількох окремих фізичних тіл, об'єднаних у спільну систему, автор називає «комплексним музичним інструментом». Гра на останньому виконавця не є виявом мультиінструменталізму (оскільки суб'єкт грає на одному музичному інструменті, який є комплексним).

Різність поглядів на цю проблему особливо виражена у випадках, коли в якості окремих фізичних тіл комплексного музичного інструмента виступають беззвучні предмети, сутність яких піддана стереотипному мисленню мовців (наприклад, коли на предмет нав'язується певна роль, обумовлена традиціями його використання в певній культурі).

Таблиця 1

Часова аналіза виступу мультиінструменталістів на предмет чергування ними музичними інструментами

час гра- вєць	11:09	11:39	12:09	12:39	13:09	13:39	14:09	14:39	15:09	15:39
1	гобой			з	фл.	з	гобой		з	флейта
2	гітара		з	сопілка				з	флейта	
3	флейта							кларнет		
час										

Умовні позначки: з – зміна гравцем музичного інструмента; фл. – флейта.

У якості прикладу *one-man band* виконавства ми розглянемо запис фрагменту виступу австралійського музиканта *Джуззі Сміта*, що був проходив на території ринку селища Юмунді «Eumundi Markets» у квітні 2010 року. Для реалізації свого виступу він використав декілька музичних інструментів – губну гармоніку, електрогітару, диджериду, кахон, маракаси й бубон, які ним були інтегровані в певну систему (Boostington, 2010). Взаємодія з ними відбувалась у різних комбінаціях, кількість яких обмежувалася можливостями музиканта впливати на цю створену інтегровану систему. Поміщення музичних інструментів у цю систему спричинює перегляд усталених правил взаємодії з ними з боку виконавця (гравець у деяких випадках змушений перетворювати беззвучні предмети на музичні інструменти не так, як це загальноприйнято). Інтегрована система музичних інструментів Джуззі Сміта виглядає так:

а) губна гармоніка та диджериду зафіксовані перед обличчям музиканта за допомогою спеціальних стійок-тримачів, гравець узаємодіє з ними *почергово* за допомогою рота та губів;

б) електрогітара лежить на колінах музиканта верхньою декою догори, гравець узаємодіє з нею обіручма, наче з китайським народним інструментом гуцинню, іноді струни б'є маракасом, який бере до правої руки;

в) узаємодія з кахоном, на якому сидить музикант, відбувається за допомогою п'ятки лівої ноги;

г) із маракасами Джуззі взаємодіє, як і з електрогітарою, руками, через що використовує ці інструменти по черзі;

г) передньою частиною лівої ноги гравець також ударяє по саморобному перкусійному інструменту (який нагадує візуально тронку);

д) узаємодія з бубном відбувається ударами правої ноги.

Також у деяких моментах виконавець удається до співу чи речитативу.

Особливості поєднання й чергування музичних інструментів Джуззі Смітом під час його виступу візуально нами відображені в таблиці 2, яка побудована у вигляді часової шкали, найменшим кроком якої є 15 с (вісь у). За віссю x нами створено 8 рядків, кожен для одного музичного інструмента (беззвучного предмета). Зафарбовані сектори відображають факт використання музикантом інструмента, прив'язаного до обраного рядка (див. табл. 2).

Модель узаємодії Джуззі Сміта під час його виступу з музичними інструментами *суттєво* відрізняється від описаних нами раніше, позаяк у цьому випадку, на протиположності попереднім, ми говоримо про взаємодію музиканта не з окремими музичними інструментами, а з інтегрованою системою, яка складається з кількох музичних інструментів (беззвучних предметів), з т. зв. комплексним музичним інструментом (див. рис. 5).

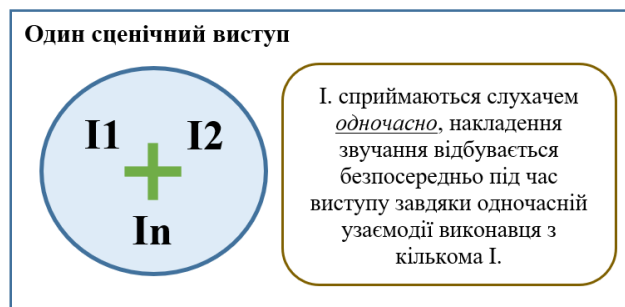
Таблиця 2

Часовий аналіз *one-man band* виступу Джуззі Сміта на предмет його взаємодії з інтегрованою системою музичних інструментів

час ін-струм.	0:00	1:00	2:00	3:00	4:00	5:00	6:00
Голос							
ГГ							
ЕГ							
Д							
КХ							
ТР							
Б							
М							
час							

Умовні позначки: *інструм.* – музичний інструмент; *ГГ* – губна гармоніка;

ЕГ – електрогітара; *Д* – диджериду; *КХ* – кахон; *ТР* – тронка; *Б* – бубон; *М* – маракаси.

Умовні позначки: *I* – музичний інструмент.

Рис. 5. Модель взаємодії мультиінструменталіста з інструментами під час виконавської реалізації свого мультиінструменталізму № 5

Висновки. У ході дослідження нами було з різною мірою заглибленості проаналізовано виконавську діяльність ряду музикантів-мультиінструменталістів, зокрема: М. Твердого, М. Бережнюка, Н. Бальдеру, Е. Трув, А. Пейджа, Дж. Плотнера, Д. Саммера, Ш. Мінамі та Дж. Сміта. Результати проведеного дослідження дозволяють виокремити такі основні виконавські форми реалізації музичного мультиінструменталізму на початку ХХІ ст.:

- сольний концертний виступ;
- робота в одному чи кількох музичних ансамблях мультиінструменталістом;
- робота в кількох ансамблях моноінструменталістом на різних музичних інструментах;
- відеоблогерство;
- робота в звукозаписувальній сфері;
- просвітницька відеолекція;
- участь у творчих відео- чи аудіопроектах якості гравця на різних інструментах;
- концертний онлайн-виступ (онлайн-трансляція);

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтернет-видання «Чернігівщина: події і коментарі». Людина-оркестр з Чернігівщини отримав звання Заслуженого артиста України: веб-сайт. URL: <http://pik.cn.ua/print/51285/> (дата звернення 07.06.2021).
2. Ліпич Ю. Михайло Твердий зібрав понад 200 музичних інструментів (18.06.2008): веб-сайт. URL: https://gazeta.ua/articles/people-newspaper/_mihajlo-tverdij-zibrav-ponad-200-muzichnih-instrumentiv/234303 (дата звернення 07.06.2021).
3. Максим Бережнюк. [YouTube channel]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/@berezhnyuk> (процитовано 30.01.2023)
4. Михаил Твердый (2017, January 16). Михайло Твердий – Музична ексцентрика «Закарпатські візерунки» м. Корсунь-Шевченківський. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/TJRm-f-WYVU> (процитовано 30.01.2023).
5. Радіо «Ранні пташки»: Людина-оркестр Михайло Твердий (04 вересня 2020): веб-сайт. URL: <https://soundcloud.com/uachernihivradio/rann-ptashki-04-veresnya-2020-lyudina-orkestr-mikhaylo-tverdij> (дата звернення 07.06.2021).
6. Радіо «Свобода»: Про вуличну музичну культуру з артистом оригінального жанру Михайлом Твердим (11.03.2019): веб-сайт. URL: <http://svoboda.fm/culture/fashion/264416.html> (дата звернення 07.06.2021).
7. Сірик Ю. Грає на сокирі, варенику і тилинці: людина-оркестр Михайло Твердий освоїв більше 140 інструментів (9.09.2020): веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/61781-grae-na-sokiri-vareniku-i-tilenci-ludina-orkestr-mihajlo-tverdij-osvoiv-bilse-140-instrumentiv/> (дата звернення 07.06.2021).
8. Суспільне: Чернігів (15.09.2020). Михайло Твердий з Городні грає на 140 музичних інструментах, частину з них зробив власноруч. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/ckG5Jw-NHso>

9. Boostington (2010, April 24). Juzzie Smith – Train Ride. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/4J23ysR3jXc> (дата звернення 19.02.2023)
10. France Musique (2020, April 16). Comment faire des vidéos musicales (drôles)? Par Nicolas Baldeyrou – Culture Prime, 2020 : веб-сайт. URL : <https://youtu.be/1BI9ODJDQOI> (дата звернення 06.06.2021).
11. David Summer Music Studio: веб-сайт. URL: <https://www.summersong.net/music-education-resources/instrumental-doubling/> (дата звернення 17.04.2021).
12. Double Musician (2021, December 23). Maynard Ferguson – Scheherazade (feat. Oleksandr Plokhotniuk. [Video]. YouTube. URL : <https://youtu.be/S-ERjBRz01U>
13. Elise Trouw (2018, January 14). Foo Fighters Meets 70's Bobby Caldwell – Live Looping Mashup by Elise Trouw. [Video]. YouTube. URL: https://youtu.be/GI9GtO_vQxw
14. E Scott Lindner (2018, September 21). Port Of Dreams. веб-сайт Bandcamp. URL: <https://escott.bandcamp.com/album/port-of-dreams> (процитовано 12.02.2023)
15. Holoborodov D., Plokhotniuk O. Multi-instrumentalism as a means of implementation of creative projects in quarantine. KELM: Knowledge, Education, Law, Management. Lublin, 2021. №5(41), vol. 1. PP. 48–55.
16. Josh Plotner (2018, October 31). Hedwig's Theme (Harry Potter) – Woodwinds Only. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/cXRIDCyqZJw> (процитовано 12.02.2023)
17. Josh Plotner. Producer. Recording Artist. Woodwind Specialist : веб-сайт. URL: <https://www.joshplotnermusic.com/multi-instrumentalist> (дата звернення 03.06.2021).
18. Kamomusic (2010, August 28). Максим Бережнюк (Live in Poland). [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/zkKHQULC9Is> (процитовано 30.01.2023)
19. KOZAMEDIA (2020, June 17). 11 духових інструментів. Максим Бережнюк. (традиційна культура, фольклор). [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/T4GfFaetrpk> (процитовано 30.01.2023)
20. Maksym Berezhnyuk. Про користувача Maksym: веб-сайт. URL: https://www.facebook.com/maksim.bereznuk/about_details (дата звернення 30.01.2023).
21. MINAMI (オーボエ・マルチリード奏者) のプロフィール : веб-сайт. URL: <https://officeminami.net/profile-MINAMI.html> (дата звернення 05.01.2022).
22. MINAMI Овоє-Multiplayer (2022, February 27). ミッチと遊ぼ木管祭 ~ 14時だよ全員集合 ! [Stream]. YouTube. URL: <https://youtu.be/YqCr9HsUVkk> (процитовано 27.01.2023)
23. MusicEDnet (2019, August 23). Adam Page: Live Looping Performance, 2018. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/95h3M6BG2QM> (процитовано 09.02.2023).
24. NICOLAS BALDEYROU : веб-сайт. URL : <https://www.buffet-crampon.com/zh-hans/artist/nicolas-baldeyrou/> (дата звернення 05.06.2021).
25. Nicolas Baldeyrou (2020, January 5). Monti Csárdás | Nicolas Baldeyrou. [Video]. YouTube. URL: https://youtu.be/FzKkM8KpB_w (процитовано 01.02.2023)

REFERENCES

1. Internet-vydannia “Chernihivshchyna: podii i komentari”. Liudyna-orkestr z Chernihivshchyny otrymav zvannia Zasluzhenoho artysta Ukrainy [The man-orchestra from Chernihiv region received the title of Honored Artist of Ukraine]: website. URL: <http://pik.cn.ua/print/51285/> (Last accessed: 07.06.2021) [in Ukrainian].
2. Lipich Yu. (2008). Mykhailo Tverdyi zibrav ponad 200 muzychnykh instrumentiv [Mykhailo Tverdy collected more than 200 musical instruments]: website. URL: https://gazeta.ua/articles/people-newspaper/_mihajlo-tverdij-zibrav-ponad-200-muzichnih-instrumentiv/234303 (Last accessed: 07.06.2021) [in Ukrainian].
3. Maksym Berezhnyuk. [You Tube channel]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/@berezhnyuk> (Last accessed: 30.01.2023)
4. Mikhaïl Tviordyi (2017). Mykhailo Tverdyi – Muzychna eksstryka “Zakarpatski vizerunki” [Mykhailo Tverdyi – Musical eccentric “Transcarpathian patterns”]. YouTube. URL: <https://youtu.be/TJRM-f-WYVU> (Last accessed: 30.01.2023)
5. Radio “Ranni ptashky” (2020). Liudyna-orkestr Mykhailo Tverdyi [Man-orchestra Mykhailo Tverdy]: website. URL: <https://soundcloud.com/uachernihivradio/rann-ptashki-04-veresnya-2020-lyudina-orkestr-mikhaylo-tverdij> (Last accessed: 07.06.2021) [in Ukrainian].
6. Radio “Svoboda” (2019): Pro vulychnu muzychnu kulturu z artystom oryhinalnoho zhanru Mykhailom Tverdym [About street music culture with artist of the original genre Mykhailo Tverdy]: website. URL: <http://svoboda.fm/culture/fashion/264416.html> (Last accessed: 07.06.2021) [in Ukrainian].
7. Siryk Yu (2020). Hraie na sokyri, varenyku i tylyntsi: liudyna-orkestr Mykhailo Tverdyi osvoiv bilshe 140 instrumentiv [Plays the ax, varenyk and tylinka: man-orchestra Mykhailo Tverdy has mastered more than 140 instruments]: website. URL: <https://suspilne.media/61781-grae-na-sokiri-vareniku-i-tilenci-ludina-orkestr-mihajlo-tverdij-osvoiv-bilse-140-instrumentiv/> (Last accessed: 07.06.2021) [in Ukrainian].
8. Suspilne: Chernihiv (2020). Mykhailo Tverdyi z Horodni hraie na 140 muzychnykh instrumentakh, chastynu z nykh zrobyv vlasnoruch [Mykhailo Tverdy from Horodnya plays 140 musical instruments, some of which he made himself]. YouTube. URL: <https://youtu.be/ckG5Jw-NHso> [in Ukrainian].
9. Boostington (2010). Juzzie Smith – Train Ride. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/4J23ysR3jXc> (Last accessed: 19.02.2023)
10. France Musique (2020). Comment faire des vidéos musicales (drôles) ? Par Nicolas Baldeyrou [How to make (funny) music videos? By Nicolas Baldeyrou]: website. URL : <https://youtu.be/1BI9ODJDQOI> (Last accessed: 06.06.2021) [in french].

11. David Summer Music Studio: website. URL : <https://www.summersong.net/music-education-resources/instrumental-doubling/> (Last accessed: 17.04.2021).
12. Double Musician (2021). Maynard Ferguson – Scheherazade (feat. Oleksandr Plokhotniuk. YouTube. URL : <https://youtu.be/S-ERjBRz01U>
13. Elise Trouw (2018). Foo Fighters Meets 70's Bobby Caldwell – Live Looping Mashup by Elise Trouw. YouTube. URL: https://youtu.be/Gl9GtO_vQxw
14. E Scott Lindner (2018). Port Of Dreams. website Bandcamp. URL: <https://escott.bandcamp.com/album/port-of-dreams> (Last accessed: 12.02.2023)
15. Holoborodov D., Plokhotniuk O. (2021). Multi-instrumentalism as a means of implementation of creative projects in quarantine. KELM: Knowledge, Education, Law, Management. Lublin. №5(41), vol. 1. PP. 48–55.
16. Josh Plotner (2018). Hedwig's Theme (Harry Potter) – Woodwinds Only. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/cXRIDCyqZJw> (Last accessed: 12.02.2023)
17. Josh Plotner. Producer. Recording Artist. Woodwind Specialist: website. URL: <https://www.joshplotnermusic.com/multi-instrumentalist> (Last accessed: 03.06.2021).
18. Kamomusic (2010). Maksym Berezniuk (Live in Poland). [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/zkKHQULC9Is> (Last accessed: 30.01.2023)
19. KOZAMEDIA (2020). 11 dukhovykh instrumentiv. Maksym Berezniuk. (tradytsiina kultura, folklor). [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/T4GfFaetpxk> (Last accessed: 30.01.2023)
20. Maksym Berezniuk. Pro korystuvacha Maksym: website. URL: https://www.facebook.com/maksim.bereznuk/about_details (Last accessed: 30.01.2023) [in Ukrainian].
21. MINAMI (オーボエ・マルチリード奏者) のプロフィール : website. URL: <https://officeminami.net/profile-MINAMI.html> (Last accessed: 05.01.2022).
22. MINAMI Oboe-Multiplayer (2022). ミッチと遊ぼ木管祭 ~ 14時だよ全員集合 ! [Stream]. YouTube. URL: <https://youtu.be/YqCr9HsUVkk> (Last accessed: 27.01.2023)
23. MusicEDnet (2019). Adam Page: Live Looping Performance, 2018. [Video]. YouTube. URL: <https://youtu.be/95h3M6BG2QM> (Last accessed: 09.02.2023)
24. NICOLAS BALDEYROU : website. URL : <https://www.buffet-crampon.com/zh-hans/artist/nicolas-baldeyrou/> (Last accessed: 05.06.2021).
25. Nicolas Baldeyrou (2020). Monti Csárdás | Nicolas Baldeyrou. [Video]. YouTube. URL: https://youtu.be/FzKkM8KpB_w (Last accessed: 01.02.2023)